

jien väitteille, joissa varsin yksiselitteisesti todetaan pornon alista- van naista. Näre pyrkii myös osoitta-amaan, ettei pornografia suin-kaan merkitse täydellistä seksuaalista vapautta, vaan se on yksi merkittävä seksuaalisuuden nor- mittaja.

Seksuaalisuuden vapautumisen puolesta puhuvissa äänenpäänois- sa mm. Vinreän Langan kirjoitte- lussa on noussut esiin sukupuol- ten väliseksi muotoutunut kilpailu mielihyvystä. Näre toteaa osuvas- ti, ettei ideaalia omasta, vapaasta seksuaalisuudesta voida ongelmit- ta soveltaa julkisen seksuaalisuu- den alueelle.

Näre ei tyydy toistamaan tun- nettujen amerikkalaisten pornon- vastustajien argumentteja, vaan laajentaa näkökuivaa analysoi- malla naisten tuottamia por- nografisia tekstejä Regina-lehdessä.

Reginan teksteissä naiset ovat aktiivisina toimijoina tuottamassa itselleen mielihyvää. He ovat astu- neet mukaan tuottamaan por- nografiaa. Näiden tekstien perus- teella Näre toteaa, että naiset ovat siirtyneet romanttisen rakkauden alueelta kohti viettikeskeisempää seksuaalisuutta. Miestenlehtien miesten tuottamissa teksteissä painottuu edelleen viettitalous eli sukupuolielimiin ja aktiin keskitty- nyt seksuaalisuuden käsitys. Mies- tenlehdissä tunteiden kuvailuja on (jos niitä esiintyy lainkaan) vain lähinnä naisten tuottamissa teks- teissä.

Monien säikeiden kautta työs- sä asettuvat lopulta vertailuun ny- kypäivän suomalaiset tytöt ja suo- malaiset miehet. Näre tarkastelee toisaalta tyttökulttuurin ja toisaalta suomalaisen mieskulttuurin (nojautuen pitkälti mm. Juha Silta- lan tutkimuksiin) kautta tunnetalouden sukupuolittumista. Suku- puolten voimakas erottaminen toisistaan sukupuolittaa tunnere- kenteita ja nostaa naiset tunne- johtajiksi. Tällöin he saavat yksin- oikeuden hoivatyöhön, mikä ei välttämättä ole eduksi kummal- lekkaan sukupuolelle. Tällainen ja- kautuminen on tyyppillistä toisaalta traditionaaliselle kulttuurille, ku- ten islamilaiselle ja toisaalta länsi- maiselle pornokulttuurille.

Tunnetalouden kielto

Työn loppupuolella Näre pohtii, kuinka tunnetalouden kielto vai- kuttaa miesten maailmaan ja pyr- kii osoittamaan, että moderni- soituneessa maailmassa tunnetalouden hallitseminen on merkittä- vä voimavara ja selviytymiskeino. Tämän päivän suomalaistyöt ovat kykeneviä vastaamaan monen- laisiin haasteisiin ja osoittavat ky- kyä toimia modernisoituneessa kulttuurissa: "Yksilön kyky käsitel- lä ja ilmaista omia tunteitaan sekä eläytyä muiden tunteisiin on moder- nin yhteiskunnan edellyttämän yksilöitymisen tärkeä edellytys" (s.116).

Tällaisen tunnekompetenssin kehittäminen liittyy vahvasti tyttö- kulttuuriin. Maailma näyttätty ty- töille myös ristiriitaisempaa kuin pojille, jolloin tytöt joutuvat tekemään poikia enemmän iden- titeettityötä. Nären mukaan tämä valmistaa tyttöjä modernisaation haasteisiin: kehittämään todellisuudentajuaan, joustamaan ja uusiutumaan.

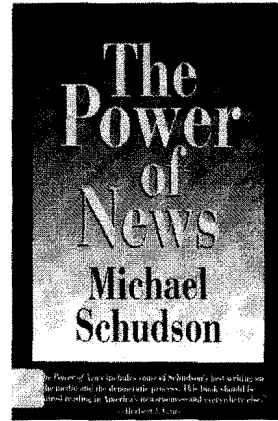
Sen sijaan suomalaismies elää vielä tunnekieltojen hallitsemassa maailmassa, joka ei anna psyykki- siä valmiuksia postmoderniin, epävarmaan ja vaihtelevaan, elä- mään. Nären mukaan tämä lisää-kin riskiä sosiaaliseseen syrjäytymi- seen, joten tunnetalouden suku- puolittamisen purkamisen koitusi myös miesten eduksi.

Työssä liikutaan varsin yleisellä tasolla, jolloin eri aiheiden kuten islamilaisuuden, miesten ja nais- ten sisällä olevat erot jäävät taus- talle. Tämän tekijä myöntää itse ja perustelee yleisyyttä pyrkimyksenä saavuttaa abstrahoina sosiolo- ginen tarkastelutaso.

Näre viittaa ahkerasti aiempiin tutkimuksiinsa ja perustaa monet argumenttinsa näihin. On ymmär- rettävä, ettei kaikkea voi kirjoit- ta esiin, mutta toisinaan lukijalla on vaikeuksia päästä päätelmien lähteille.

Väitöskirjan parasta antia ovat ajatuksia herättävät teoreettiset pohdinnat itse analysointiproses- sin jäädessä taka-alalle.

KAARINA NIKUNEN

Journalismin historiallinen taudinkuva

Schudson, Michael (1995)

THE POWER OF NEWS.

University of Harvard Press, Cambridge, MA & London 1995. 223 s.

Mitä jos journalismia ei olisi? Kuvitellaan, että eläisimme maailmas- sa, jossa hallitukset, liikeyritykset, lobbaajat, vaaliehdokkaat, seura- kunnat ja erilaiset kansalaisjärjes- töt täyttäisivät kotitietokoneem- me postilaatikoita omilla viesteil- lään. Olisimme suoraan 'lähteiden' äärellä, verkostoituneen tie- toyhteiskunnan informatiivisessa paratiisissa, jossa kukin olisi oma journalistinsa. Mitä tapahtuisi?

Michael Schudsonin tuore kir- joituskokoe'lma alkaa tällaisella ajatuskokeella. Hänen arvelunsa mukaan ihmiset luottaisivat tässä rehottavassa totuusviidakossa yh- täältä ennen muuta painaviin, korkean tahon julkisiin lähteisiin ja toisaalta sellaisiin paikallisiin tiedontuottajiin, joiden luotettavuut- ta voisi arvioida omakohtaisin ko- kemuksin. Muiden lähteiden sa- nomia olisi mahdoton tai vaikea arvioida.

Pian tulitaisiin tilanteeseen, jos- sa itsenäisiä tiedon tulvan käsitte- lijöitä ja sen eri yhteyksien arvioi- sijoita tarvittaisiin taas. Jossain muodossa journalismi pitäisi kek- siä uudelleen, sanoo Schudson.

Saattaa kuulostaa siltä, että Schudson pitää journalismia joi- tenkin ihmiselle annettuna. Pikai-

nen vilkaisu tähän kokoelmaan kirjoituksia vuosilta 1982-1995 kertoo kuitenkin päivävastaista. Schudsonia kiinnostaa nimenomaan journalismin muutos.

The Power of News esittelee tutkijan, joka mielellään ryhtyy todistamaan vääräksi 'yleisiksi totuuksiksi' kohonneita kiiseitä. Kirja on myös näyte sellaisesta tutkimuksesta, jossa argumentaatio nojaa lähes poikkeuksetta jonkinlaiseen empiriseen todistusaineistoon. Sen vuoksi Schudsonin lukeminen paikitsee paitsi näkemyskillä myös joukolla kiinnostavia detajeja ja faktoja.

Kekseliäät asetelmat

Schudson on kekseliäs luomaan tutkimusasetelmia, jotka ovat käsiteltävissä artikkelin (yhden luvun) mitassa. Hän muun muassa kuvaa yleisempiä politiikan ja journalismin välisen suhteen kehityskulkuja tutkimalla Yhdysvaltain presidentin vuoden tärkeimmän puheen ('liittovaltion tila') uutisointia parin sadan vuoden ajalta. Kapea empirinen kohdistus osoittaa kiinnostavasti sen, että nykyään 'journalismiksi' nimitämämme maailmasta kertomisen tapa on koko lailla toinen kuin aiempien vuosisatojen 'journalismi'. Kerronnan muodoilla on oma poliittikansa.

Tänä talk show-isäntien luvattuna aikana Schudson kuvaa ajan-kohtaisesti myös haastattelun nousua halveksitusta journalismin lajista ammattikunnan arvostuksen ja ammattitaidon keskeiseksi ilmentäjäksi. Kiintoisa, ja myös ongelmallinen, on Schudsonin tapa tematisoida haastattelu kollektiivisen kontrollin välineeksi.

Schudsonin työn keskeiseksi teemaksi nouseekin se, kuinka erilaiset journalismin muodot (uutismuodon kehitys, aikajäsenysten muutokset, haastattelun yleistäminen, jne.) kytkeytyvät koko ammattikunnan kulttuurin arvostuksen nousuun ja sen (ainakin näennäiseen) eriytymiseen politiikasta ja hallintoeliiteistä.

Esimerkistä käy vaikka Schudsonin idea vertailla kahden eri aikakauden tähtireportterin elämänkertoja. Vuosisadan vaihteen

'muckcraker' Lincoln Steffens (1866-1936) näki uransa poliittisen järjestelmän haastajana, kun taas seuraavan sukupolven amerikkalaisiin tähtitoimittajiin lukeutunut Harrison Salisbury (1908-1993) asetti tavoitteekseen oman uransa journalismin sisällä. Millähän tavoin journalismi muuttuu tultaessa Peter Arnettiin tai Jari Sarasvuohon? Millaisia ovat ne maailmaan suhtautumisen ja sen esittämisen tavat, joista tulee journalismin sisällä kovaa vaiuuttaa?

Schudsonin esityksessä ammattikunnan nousu ja sen identiteetin muutokset kytkeytyvät kouriintuntuvalia tavalla niihin 'myynteihin', joita se luo itsestään ja kerrontansa kohteista. Suuren osan kirjastaan Schudson omistaaakin tällaisten joukkoviestinnästä käytävän keskustelun välittävien myyntien romuttamiselle.

Myyttejä kaatamassa

Schudson on tavallaan aika konservatiivinen journalismin kritiikki. Hänellä on tapana mennä eri suuntaan kuin muut. Kun verkostoituvan yhteiskunnan saarnamiehet ennustavat journalismin loppua, Schudson sanoo, että ei journalismin loppu, se voi kyllä muuttua toisenlaiseksi.

Kun poliittiset konsultit intoilevat televisiokulttuurin läpilyönnillä ja sillä, että kuvat jyräävät sanat, Schudson kaivaa esiin todisteita siitä, että itse asiassa ihmiset "eivät usko mitä näkevät, vaan uskovat mitä heidän kerrotaan näkevän".

Vietnamin sodan kannatus ei huvennut verisiin kuviin amerikkalaisista sotilaista (niitä ei koskaan näytetty), Ronald Reaganin ainutlaatuinen kyky käyttää televisiota oli enemmän hänen omien mediakonsulttiansa luoma myytti kuin totista totta kuvien virrassa.

Kun kaikkialla maailmassa on jo päässyt yleistymään käsitys, että Reagan oli 'Suuri Kommunikaattori', jolla oli ainutlaatuinen ote amerikkalaiseen suureen yleisöön, Schudson vyöryttää esiin vastaeviensä. Sillä aikaa, kun toimittajille syntyi käsitys presidentin ja kansan intiimistä suhteesta, ainoat käytettävissä olevat

vertailun mahdollistavat mittarit, gallupit, tarjosivat Reaganille lähes poikkeuksetta edeltäjiään huonompia numeroita. Kukaan toimittajista ei pannut tätä merkillä, vaikka tuoreimmat kannatusluvut uusioititinkin uskollisesti.

Itse asiassa kävi niin, Schudson tiivistää, että Reaganin kyvyt ja taktiikka kongressiedustajien pään kääntämisessä sekä hänen kykynsä viestiä itsestään tietynlaisia kuvaa toimittajille kääntyivät toimittajien mielikuvissa kyvyksi puhua 'suoraan kansalle'. Kuvaus on pysäyttävä juuri toimittajien ammatti-identiteetin ja arkipäiväisten käytäntöjen mielessä.

Kulttuurisen arvonnousun myötä toimittajat ovat tekemisissä yhä enemmän ja läheisemmin valtaeliittien kanssa, ja huomaamattaan sitoutuvat näihin. Samalla he kuitenkin kokevat olevansa 'yleisön edustajia'. Tästä yhtälöstä voi johtaa vaikka sen, että kun toimittajia potuttaa Paavo Lipposen äksyyti, yleisön silmissä Lipponen saattaaakin äksyillä juuri toimittajille, ei kansalle. Tai kysymyksen siitä, oliko Iiro Viinanen tiukka ja 'epäpoliittinen' ministeri vai synthykö hänestä vain toimittajille seilainen kuva.

Jotkut Schudsonin kaatamista kuvista tai korjaamista 'väärinkäsityksistä' ovat tutumpia. Watergatesta tai julkisuusteorian historias-ta hän ei saa mitään kovin mullistavaa irti.

Jakomielinen journalismi

Schudson säilyttää ajattelijan laatusa loppuun saakka. Kun tulee käsiile hetki arvioida uutisjournalismia ja sen merkitystä yhteiskunnassa, Schudson palaa aika perinteisiin argumentteihin.

Ensinnäkään julkinen elämä ei ole paljon huhutussa rappion tilassaan, Schudson sanoo. Päinvastoin, uutisjournalismi on parempaa kuin koskaan, ihmiset ovat paremmin informoituja kuin milloinkaan aikaisemmin. Ja vaikka julkinen elämä olisikin rappiolla, journalismi ei syyllisten rankinglistalla yllä kovin kärkipäähän. Myös viime aikojen yritykset aktiivoida journalismia ja sen yleisöjä (esimerkiksi ns. Public Journalism,

ks. Jay Rosenin haastattelu, *Tiedotustutkimus* 3/1995) saavat Schudsonilta vain varoista tukea (vaikka hänen vuodelta 1983 oleva päätöstekstinsä lanseeraakin joukon kansalaisjournalismin perusideoita).

Schudsonin mielestä ihmisten yhteisöllisen aktivoiminen ja toimivan demokratian luominen ovat journalismin korkeimpia tavoitteita, mutta realisti myöntää, että suuren osan elämästään ihmiset viettävät aktiivisen yhteiskunnallisen toiminnan ulkopuolella, tai parhaimmillaankin poliittisen teatterin katsomossa.

Niinpä journalismitakaan ei pidä olettaa mahdolltoma, ja on nähtävä myös perinteisen uutisjournalismin arvo. Se tarjoaa ihmisille potentiaalisia tiedon resursseja, joista ammentaa silloin, kun yhteiskunnallisen toiminnan mahdollisuus, osallistuminen julkiseen elämään juuri heille avautuu.

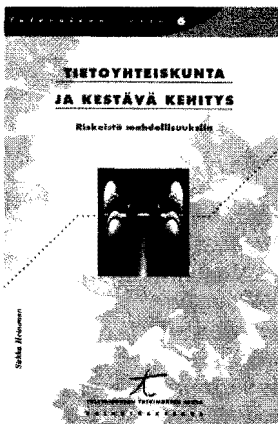
Schudsonin historiallinen, mallittainen ja perusteellinen empirinen ote johtaakin hänet melko laimeaan lopputulemaan. Hänen kirjansa päätökseksi sijoittama teksti päättyy ajatukseen, jonka mukaan journalismin pitäisi yrittää tulla toimeen oman sisäänrakennetun jakomielisyytensä kanssa.

Journalismin pitäisi ikäänkuin teeskennellä, että demokratia sanan vaativassa mielessä olisi totta ja mahdollista. Mutta tämän korkealentoisen tavoitteen rinnalla sen pitäisi muistaa, että kaikista ihmisistä ei koskaan tule rationaalisia, aktiivisia ja älyllisesti osallistuvia. Sen vuoksi journalismin on 'edustettava' näitä ihmisiä vallan käytävillä, jonne he itse eivät tohdi tai halua astua.

Tämän jakomielisyyden hyve piilee siinä, että molemmat oletukset ovat eri tilanteissa päteviä, sanoo Schudson. Olipa tämä totta tai ei, se on kuitenkin kirjan päätteeksi eräänlainen antiklimaksi. Itse asiassa Schudson toistaa näin erään nykyaikaisen journalismin itselleen luoman myytin, mielikuvan yleisöstä kolikkona, jonka toista poskea komistaa aktiivinen, osallistuva, julkisuuteen suuntautuva kansalainen ja jonka kääntöpuolella 'pihtiputaan mummo' kutoo sukkaa keikutuolissa.

Kun on lukenut juuri lukenut pari sataa sivua osuvaa ja kiintoisaa analyysia siitä, miten journalismi on aikain kuuessa muuttunut, on jotenkin lomaannuttavaa, että lopputulos journalismin nykyisen haasteiden edessä on näin vaisu. Tahtomattaankin Schudson näyttää sanovan, että journalismi ei sittenkään kovin perustavalla tavalla taida muuttua, ja että sen luonne määräytyy sen sisältä käsin. Mutta eikös historian opetus ollut täysin päinvastainen?

RISTO KUNELIUS

Tulevaisuuden-tutkija tietoyhteiskunnan kimpussa

Heinonen, Sirkka (1995) **TIEYOYHTEISKUNTA JA KESTÄVÄ KEHITYS. RISKEISTÄ MAHDOLLISUUKSIIN.**

Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry. Helsinki: Painatuskeskus. 154 s.

Idea luonnonmukaisesti itseään uudistavan ja modernin informaatioyhteiskunnan risteysasemasta eli kestävä kehityksen tietoyhteiskunnasta tai "reflektiivisen ekologisen modernisaation" yhteiskunnasta on tutkimusaiheena haasteellinen. Kuten Erik Ailardt taannoin totesi: "Erityisesti on syytä kiinnittää huomiota kolmeen ilmeiseen vaaratekijään. Ne ovat piittaamattomuus ympäristöhävitystä osoittavista tutkimustu-

loksista, humanistisen tutkimuksen alasajo sekä tämän hetken yhteiskuntatieteen ja filosofian kykenemättömyys vastata ajan haasteisiin".

Sirkka Heinonen on tarttunut rohkeasti tärkeään tutkimusaiheeseen. Pyritäänhän Suomesta mm. valtiovarainministeriön ja opetusministeriön aloittein ja toimenpitein tekemään "tietoyhteiskuntaa". Samoin "kestävästä kehityksestä", Suomen "tulevaisuudesta" ja jopa kansakunnan "henkisestä tilasta" on laadittu roppakaupalla muistioita ja seiontekoja viime vuosina. Nämä muistiot, selonteot ja tutkimukset tarjoavat aineksia mielenkiintoiselle yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle ja keskustelulle "kestävän kehityksen tietoyhteiskunnasta" vuosikausiksi eteenpäin.

Keskustelu puuttuu

Tietoyhteiskunnan ja kestävä kehityksen teemaa ei ole osattu yhdistää Suomessa valtionhallinnossa erityisen hyvin. Esimerkiksi vuoden 1995 alussa julkaistu Suomen kestävä kehityksen toimikunnan raportti "Kestävä kehitys. Lähivuosien toimenpiteitä Suomessa ja Suomen kansainvälisessä yhteistyössä" sisälsi aika kepeät ainekset suhteessa tietoyhteiskunnan kehittymiseen. Suomen Akatemian kestävä kehityksen tutkimusohjelma, joka julkaistiin jo vuonna 1990, on ollut Suomen mittakaavassa varsin laaja monitieteellinen tutkimushanke. Sen osana on syntynyt myös Sirkka Heinosen tutkimus *Tietoyhteiskunta ja kestävä kehitys*.

Näin jälkikäteen arvioituna näyttää siltä, että Suomen Akatemian kestävä kehityksen tutkimusohjelman kautta saatuja tuloksia ei ole osattu käyttää hyväksi eri ministeriöissä. "Kestävä kehityksen tietoyhteiskunta" ei aina-kaa tässä mielessä näytä käytännössä toteutuvan Suomessa. Hyviä ajankohtaisia ja konkreettisia esimerkkejä oman suomalaisen "tietoyhteiskuntamme" toimimattomuudesta tarjoavat vuonna 1993 julkaistusta Valtioneuvoston tulevaisuusselonteosta *Suomen tulevaisuus ja toimintavaihtoeh-*